

KARAKTER DANNELSE

Undringsværktøj om karakterdannelse

Af professor Finn Thorbjørn Hansen, Mølleskolen i Ry og Center for Karakterdannelse

I et undringsværktøj kan I som lærere og pædagoger fordybe jer i, hvad karakterstyrker er. I bliver trin for trin vejledt i et undringsforløb, og samtaler om dyder og karakterstyrker ud fra jeres livserfaringer, konkrete oplevelser og pædagogiske faglighed i skolelivet.

Undringsværktøjet kan gøre karakterdannelsen mere levende og består af fem faser kaldet for henholdsvis Skumbadet, Mørkekammeret, Katedralen, Min Vej og Landing.

Undringsværktøjet fungerer bedst, hvis én person forbereder sig ved at læse værktøjet igennem, og sætter sig ind i den teoretiske baggrund, inden I sammen arbejder med det.

Undringsværktøjet er udviklet af lærere og pædagoger på Mølleskolen i Ry ud fra Finn Thorbjørn Hansens teoretiske og praktiske bidrag til undringsfilosofi. Værktøjet har tegninger af Eva Sommer. Finn Thorbjørn Hansen bygger videre på tænkere som blandt andre Platon, Sokrates og den tyske filosof Hans-Georg Gadamer.

SKUMBADET

Den fænomenologisk fase

I skumbadet bliver én konkret oplevelse badet og vasket ren og tydelig.

MØRKEKAMMERET

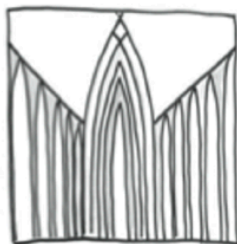
Den hermeneutiske fase

I mørkekammeret fremkalder og fortolker I en konkrete oplevelse.

KATEDRALEN

Den dialektiske fase

I katedralen ser I en konkret oplevelse i lyset af de store fortællinger fra kunst og kultur.

MIN VEJ

Den eksistentielle fase

I "Min vej" finder du dig selv i oplevelsen. Hvad har genklang i mig?

LANDING

Den phronesiske fase

I "Landingen" lander I jeres undringsrejse i jeres praksis igen.

Vejledning: Undringsværktøj

Trin 1 Vælg en vært.

I skal starte med at vælge én person, som er vært for undringsforløbet. Værten skal facilitere undrings samtalen ved at være ordstyrer og tidsstyrer.

Trin 2 Begrebsundring og opvarmning. 10 minutter.

Skriv ordene "undrende", "nysgerrig" og "undersøgende" op på tavlen og tal åbent om, hvad der er forskellen på de tre begreber.

Trin 3 Vælg en karakterstyrke. 5 minutter.

I skal vælge en af de ti karakterstyrker, som I vil undre jer over. I holder fokus på den valgte karakterstyrke i resten af undringsforløbet.

Skriv jeres valgte karakterstyrke op på tavlen sammen med to naboord (lignenden begreber) og tal åbent om, hvad der er forskellen på de tre begreber. Hvis I har fx har valgt karakterstyrken "empati", kan I eksempelvis også skrive ordene "følsomhed" og "medlidenhed" og tale åbent om, hvad der er forskellen på de tre begreber.

	SKUMBADET Den fænomenologiske fase	MØRKEKAMMERET Den hermeneutiske fase	
Hvad er formålet med denne fase?	I skal dykke ned i en levet erfaring: leve jer sanseligt og empatisk ind i oplevelsen.	I skal udfordre, reflektere over og debattere den valgte oplevelse af karakterstyrken, som I har valgt.	
Hvad skal I i denne fase?	I skal spørge ind til selve oplevelsen. Stil åbne spørgsmål til oplevelsen i sig selv: hvor, hvordan, hvornår, hvem osv. Hvad optog, opfyldte eller oplivede dig i oplevelsen? I skal ikke fortolke eller spørge analytisk til hvorfor.	I fremkalder og fortolker den konkrete oplevelse. Hvilke værdier ligger bag? Kunne det være anderledes? Stik gerne til grundantagelser og vend det på hovedet.	
Illustration af fasen			
Teoretisk baggrund	Fænomenologi som videnskabelig metode handler om at studere fænomener i sig selv. På deres egne præmisser.	Hermeneutik som videnskabelig metode handler om forståelse og fortolkning.	

Trin 4 Oplevelse om karakterstyrken. 5 minutter.

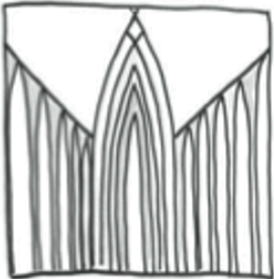

I får alle 2 minutter i stilhed til at komme i tanke om en oplevelse, hvor I havde en stærk erfaring med den karakterstyrke, I har valgt. En situation, person eller relation, som i særlig grad var fyldt af denne karakterstyrke. Det kan være alt fra en livsomvæltende oplevelse til en lille konkret arbejdsoplevelse. Efter 2 minutter spørger værten, hvem der har lyst til at dele deres historie. Hvis der er flere, vælger i én af dem og går videre med den.

Trin 5 Undringsforløbets fem faser. 30 minutter.

I skal nu sammen tage den valgte oplevelse igennem de fem faser fra skumbadet til landing. Se nedenstående skema på side 2 og 3. I skal bruge 5-6 minutter på hver fase. Værten er tidsstyrer.

Trin 6 Handling og aktionslæring. 10 minutter.

Målet med undringsværktøjet er, at I står med en dybere forståelse af karakterstyrker, som kan fremme en stærkere pædagogisk praksis. Men hvilken pædagogisk praksis og hvilke konkrete handlinger vil I hver især prøve af for at udleve den nye forståelse? Hvad kunne I hver især tænke jer at lave med eleverne? Beslut jer hver især for én handling, som I vil praktisere i den kommende uge; øv dig, vær bevidst, reflekter og høst erfaringer.

KATEDRALEN Den dialektiske fase	MIN VEJ Den eksistentielle fase	LANDING Den phronesiske fase
I skal se den lille oplevelse i det store; indsigt i og udsyn til almen menneskelige forundringer over livet.	Alle skal nu hver især subjektivere undringen: hvilken genklang har det her i dig? Hvad rører det ved dig personligt?	I skal bringe undringsrejsen tilbage til praksis og skolelivet og opsummere, hvad det betyder for jeres pædagogiske praksis.
I ser den valgte historie i lyset af de store fortællinger fra kunst og kultur. Er oplevelsen og værdierne et tema i idé- og kulturhistorien? Jeres egen fortælling og personlige undren kommer i dialog med menneskehedens store visdomsfortællinger og undringer.	Du finder dig selv i oplevelsen; det tænkte og sagte. Hvem er jeg selv som person i alt dette? Hvad er særligt relevant for mig? Du skal være tro mod egne undringer: Hvad har jeg lært? Hvordan er det relevant og interessant for mig og mit skoleliv?	I lander jeres undringsrejse i jeres praksis igen. Hvilken praktisk visdom har I opnået? Hvordan omsætter vi det i praksis? Taler det ind i en praksis, I skal stoppe med, starte med eller have mere fokus på?
		
Dialektik som videnskabelig metode er en argumenterende og perspektiverende samtale.	Det eksistentielle er det, som har afgørende betydning for ens liv; det, som vedrører "eksistensen".	Phronesis er ifølge Aristoteles etisk dømmekraft og praktisk visdom om en given situation.

Teoretisk baggrund om undringsværktøj

Med et undringsværktøj kan I sammen forundres over og blive klogere på dyder og karakterstyrker. I bliver ikke bare mere kompetente i forståelsen af den teoretiske eller tekniske viden, men søger også en dybere menneskelig visdom samt etisk og praktisk bevidsthed, som kan fremme en stærkere pædagogisk praksis.

Undringsværktøjet er designet som fem faser (Hansen, 2008, 2014, 2018).

Fænomenologiske fase

Den første fase er den fænomenologiske fase, hvor gruppen starter med en konkret levet erfaring, der har gjort indtryk på dem. I denne fænomenologiske fase skal de så at sige 'sænke sig ned' i det, de har oplevet og derfra beskrive den livsverden, og det de oplevede på en sansestemt måde, som leder hen til en stemt forundring over et bestemt fænomen (fx tillid eller fællesskab).

Hermeneutiske fase

I den hermeneutiske fase skal deltagerne på sokratisk kritisk og undrende vis undersøge de tavse værdier og grundantagelser, som bliver taget for givet i den levede erfaring. Sammen undersøger de en udvalgt fortælling og ledes langsomt til en begyndende filosofisk undren over værdier og fænomener ('hvad er i grunden fællesskab?').

Dialektisk fase

I den æstetiske og filosofiske fase sættes deltagernes egen fortælling og dermed egen personlige filosofiske undren i dialog med menneskehedens Store Vidsmsfortællinger og Undringer. Her er det kunsten, skønlitteraturen, filosofien, myter, eventyr, musik, eller lign. vi bringer med ind i rummet til en yderligere kvalificering af gruppens undren.

Eksistentielle fase

I den eksistentielle fase bringes den skabte undren med tilbage til deltagernes eget liv igen. Hvad har jeg lært? Hvordan kan det være relevant og interessant at tænke og arbejde ind i min egen faglighed og professionelle praksis? Hvordan kan det kaste et nyt innovativt lys over tidligere tænkning eller det, der foregår i en konkret praksis?

Phronesiske fase

Den femte og sidste fase er det phronesiske. Phronesis er det græske begreb for etisk drømmekraft og praktisk visdom. Her skal deltagerne reflektere over, hvordan VI kan tage indsigterne med praksis og arbejdsliv. Hvordan kan vi omsætte og udleve vores nye visdom? Hvilken forskel kan vi gøre sammen imorgen?

Referencer

- Hansen, F.T. (2008). At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær (Hans Reitzel).
- Hansen, F.T. (2014). Kan man undre sig uden ord? Design- og universitetspædagogik på kreative og videregående uddannelser (Aalborg Universitetsforlag)
- Hansen, F.T. (2018). At møde verden med undren: Dannelse, innovation og organisatorisk udvikling i et værensfilosofisk perspektiv. (Hans Reitzel).

